

Halina Nakonieczna-Kisiel

Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w rozwoju województwa zachodniopomorskiego

Ekonomiczne Problemy Usług nr 71, 213-228

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

HALINA NAKONIECZNA-KISIEL

Uniwersytet Szczeciński

ROLA BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH W ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Wprowadzenie

Obrót kapitałem zagranicznym dokonuje się głównie w trzech formach, czyli z wykorzystaniem bezpośrednich inwestycji zagranicznych, inwestycji portfelowych oraz kredytów i pożyczek. Ze względu na dostęp do kompletnych i porównywalnych danych statystycznych celem niniejszego opracowania będzie jedynie analiza i ocena znaczenia zagranicznych inwestycji bezpośrednich (ZIB) w rozwoju gospodarczym województwa zachodniopomorskiego.

Aby powyższy cel zrealizować, starano się najpierw określić, jaki jest udział zachodniopomorskiego w strukturze regionalnej lokalizacji ZIB, a następnie – ze względu na ograniczoną objętość opracowania – przede wszystkim zobrazować w wymierny sposób efekty działalności podmiotów z kapitałem zagranicznym w regionie oraz ocenić ich wpływ na wzrost gospodarczy województwa. Przedstawiono więc wpływ ZIB po pierwsze, na zatrudnienie, a przez to i na konsumpcję, po drugie, na skalę i strukturę działalności inwestycyjnej oraz po trzecie, na działalność w handlu zagranicznym, gdyż od tych czynników zależy w głównej mierze aktywność gospodarcza kraju, a zatem i badanego województwa. Rozważania dotyczyć będą na ogół lat 2000–2008, gdyż w chwili obecnej (kwiecień 2010 roku) nowszych danych

dotyczących regionalnej działalności podmiotów z kapitałem zagranicznym w Polsce na razie nie ma¹.

Tendencje w napływie zagranicznych inwestycji bezpośrednich do województwa zachodniopomorskiego

W analizowanym okresie wartość ulokowanego kapitału podstawowego podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w tym województwie wzrosła ponadtrzykrotnie. W końcu 2008 roku wynosiła bowiem około 3,9 mld zł, podczas gdy w 2000 roku zaledwie 1,2 mld zł. Należy to wiązać z coraz szerszym zaangażowaniem się inwestorów zagranicznych w samodzielne zarządzanie uruchamianych jednostek gospodarczych. O ile bowiem w 2000 roku udział kapitału zagranicznego w strukturze kapitału podstawowego tych podmiotów stanowił 81%, o tyle na koniec 2008 roku wzrósł do blisko 95%, natomiast odsetek kapitału krajowego zmalał odpowiednio z 19% do zaledwie 5,4% (por. dane tab. 1). W rezultacie w latach 2000–2008 udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie zachodniopomorskim w łącznej wartości kapitału wniesionego przez podmioty zagraniczne w Polsce wzrósł z 1,5 do 2,5%, co można zinterpretować jako wzrost zainteresowania inwestorów bezpośrednich województwem jako miejscem lokaty kapitału.

Wartość wniesionego kapitału była jednak i tak bardzo mała, zwłaszcza jeżeli weźmie się pod uwagę dystans dzielący zachodniopomorskie od województwa mazowieckiego, w którym wynosiła ona około 73 mld zł, co stanowiło aż 50% ogólnej wartości kapitału wszystkich podmiotów zagranicznych w Polsce, czy też dolnośląskiego i wielkopolskiego, w których odsetek ten wynosił po około 9%.

Inwestorami bezpośrednimi w województwie zachodniopomorskim były głównie Niemcy, Holandia, Austria, Szwecja, natomiast zdecydowanie mniej kapitału wniosły takie kraje Unii Europejskiej, jak Wielka Brytania, Hiszpania, Francja, Włochy, Belgia czy Luksemburg. Obecny w województwie był również kapitał ze Stanów Zjednoczonych, ale w 2008 roku w skali prawie dwa razy mniejszej od kapitału pochodzącego z Włoch.

¹ Statystyka oficjalna opracowuje je z blisko dwuletnim opóźnieniem.

Tabela 1

Wartość i struktura kapitału podstawowego^a podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w województwie zachodniopomorskim

Lata	Wartość kapitału podstawowego ogółem (mln PLN)	W tym udział kapitału		Struktura kapitału podstawowego ogółem ^b	
		zagranicznego (mln PLN)	krajowego (mln PLN)	zagranicznego (%)	krajowego (%)
2000	1196,8	969,8	226,9	81,0	19,0
2008	3892,2	3679,2	212,0	94,5	5,4

^a Jest to wniesiona wartość wkładu (właściciela lub współwłaściciela) w momencie uruchomienia firmy (ewentualnie później podwyższana).

^b Jeżeli nie równa się 100, to reszta kwoty zaangażowanego kapitału należy do drobnych udziałowców giełdowych.

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2005 roku*, GUS, Warszawa 2006; *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2008 roku*, GUS, Warszawa 2009.

Mimo iż zagraniczni inwestorzy bezpośredni wnieśli relatywnie mało środków finansowych do analizowanego województwa, to jednak ulokowali je bardzo ekonomicznie. Po pierwsze, głównie w podmiotach zatrudniających 10 i więcej osób. W 2008 roku ich udział wynosił 93% łącznej wartości kapitału zagranicznego w tym regionie, czyli był prawie o 5 pkt. proc. większy niż 3 lata wcześniej. Po drugie, największym jego odsetkiem dysponowały podmioty prowadzące działalność z zakresu przetwórstwa przemysłowego (w 2008 roku przypadło na nie około 80% wniesionego do województwa kapitału zagranicznego ogółem) oraz w handlu i naprawach (16,7%). Ze wszystkich działów przetwórstwa przemysłowego najczęściej środków zagranicznych inwestorzy ulokowali w spółkach zajmujących się produkcją: wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (44,7%), wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (22,7%) oraz artykułów spożywczych (12,4%)². Po trzecie wreszcie, największa koncentracja kapitału miała miejsce w powiecie szczecińskim (32,3%), stargardzkim (25,5%) oraz w Szczecinie (12,8%). Najmniejszym zainteresowaniem kapitału zagranicznego cieszyły się z kolei

² Por. *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie zachodniopomorskim w 2008 roku*, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2010, s. 14.

powiaty: drawski, w którym zaangażowanie kapitału zagranicznego wynosiło 0,4%, oraz świdwiński i myśliborski (po 0,5%)³.

Działalność gospodarczą, w której zaangażowany był w zachodniopomorskim kapitał zagraniczny, prowadziło w 2008 roku 1216 podmiotów. Ich liczba w porównaniu z rokiem 2000 zwiększyła się o 193 jednostki (18,9%), natomiast w kraju aż o 6848 jednostek (48,1%). Spowodowało to zmniejszenie udziału podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie zachodniopomorskim w ogólnej liczbie inwestorów bezpośrednich w Polsce z 7,2% w 2000 roku do 5,8% na koniec 2008 roku (por. dane tab. 2). Podobnie jak w przypadku wniesionego kapitału, o dystansie, jaki dzieli to województwo od liderów, najlepiej świadczy fakt, że w 2008 roku prawie co trzeci inwestor zagraniczny miał swoją siedzibę w województwie mazowieckim, a co dziesiąty w wielkopolskim, natomiast w zachodniopomorskim tylko co siedemnasty.

Tabela 2

Liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego
w województwie zachodniopomorskim

Lata	Liczba podmiotów zagranicznych		Udział podmiotów zagranicznych w zachodniopomorskim (Polska = 100)
	w zachodniopomorskim	w Polsce	
2000	1023	14244	7,2
2008	1216	21092	5,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2005 roku*, dz. cyt.; *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2008 roku*, dz. cyt.

W sposób bardzo skoncentrowany rozmieszczone zostały również siedziby podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego. W Szczecinie było ich w 2008 roku najwięcej, bo aż 486 (40%) i liczba tych podmiotów w porównaniu z rokiem 2000 zwiększyła się o 73 jednostki. W trzech kolejnych powiatach ważnych dla kapitału zagranicznego, czyli goleniowskim, stargardzkim i koszalińskim, zarejestrowano ich odpowiednio 69 (5,7%), 62 (5,1%) oraz 61 (5,0%). Jednak w stosunku do 2000 roku liczba podmiotów powiększyła

³ Tamże, s. 15.

się najbardziej w powiecie goleniowskim (o 25) oraz koszalińskim i łobeskim (po 20). Największy spadek zanotowano natomiast w powiecie drawskim (o 5 jednostek, a w odniesieniu do roku 2005 aż o 16).

Wśród ogółu badanych podmiotów, o czym będzie mowa dalej, 7 powstało w 2008 roku w wyniku przekształceń (głównie poprzez przejęcia, wydzielenie i podział), a 84 rozpoczęły działalność jako nowe podmioty gospodarcze⁴. Świadczy to również o niewielkim zainteresowaniu naszym regionem jako miejscem lokaty ZIB.

Efektywność działalności inwestorów zagranicznych w regionie i ich wpływ na wzrost gospodarczy

Czynnikami zwiększającymi przyrost PKB są – jak wiadomo – popyt wewnętrzny i zagraniczny. Ten pierwszy stymuluje wydatki na konsumpcję indywidualną i zbiorową oraz na nowe środki trwałe (inwestycje), natomiast popyt zagraniczny uzależniony jest od eksportu netto. Kapitał zagraniczny ulokowany w formie ZIB w województwie zachodniopomorskim powinien zatem korygująco oddziaływać na wszystkie wymienione determinanty wzrostu gospodarczego z wyjątkiem konsumpcji zbiorowej, która uzależniona jest głównie od wydatków budżetowych.

Wpływ podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego na **poziom konsumpcji** w województwie zachodniopomorskim można zobrazować w sposób pośredni, czyli poprzez zmiany w rozmiarach zatrudnienia. W latach 2000–2008 liczba pracujących w spółkach zagranicznych zlokalizowanych w tym województwie wzrosła o blisko 35% (13 tys. osób), natomiast w skali kraju podmioty te zwiększyły zatrudnienie aż o 58,5% (565 tys. osób). W rezultacie udział pracujących w badanych podmiotach zachodniopomorskiego na tle ogółu zatrudnionych przez inwestorów bezpośrednich w Polsce wykazywał tendencję spadkową. W 2008 roku odsetek ten wyniósł 3,3%, podczas gdy w początkach obecnej dekady był o 0,6 pkt. proc. wyższy (por. dane tab. 3).

⁴ Tamże, s. 12.

Tabela 3

Zatrudnienie w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego
w województwie zachodniopomorskim

Lata	Liczba pracujących w firmach zagranicznych		Udział pracujących w spółkach zagranicznych zachodniopomorskiego (Polska = 100)
	w zachodniopomorskim	w Polsce	
2000	37255	966506	3,9
2008	50273	1531668	3,3

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2005 roku*, dz. cyt., *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2008 roku*, dz. cyt.

W innych województwach aktywizacja ludności w wieku produkcyjnym przez podmioty z kapitałem zagranicznym była nieporównywalnie większa. W mazowieckim stworzyli oni w 2008 roku ponad 10 razy więcej miejsc pracy, w wielkopolskim 4 razy, a w śląskim i dolnośląskim około 3 razy więcej niż w badanym. Oznacza to, że zatrudnieni w wymienionych województwach dysponowali też relatywnie wyższymi dochodami niż w zachodniopomorskim. Wydajność pracy w firmach z kapitałem zagranicznym, mierzona przychodami w przeliczeniu na jednego zatrudnionego, już od połowy lat 90. ubiegłego wieku kształtowała się bowiem na poziomie przeciętnie około 2 razy wyższym niż w przedsiębiorstwach bez kapitału zagranicznego⁵. Wpływało to więc na poprawę nastrojów wśród pracujących, a zatem i na coraz większą ich skłonność do konsumpcji. Tymczasem w województwie zachodniopomorskim niewielkie zatrudnienie w firmach z udziałem kapitału zagranicznego (na tle kraju i innych województw) nie mogło mieć takiego przełożenia.

Porównując jednak liczbę pracujących w spółkach zagranicznych z ogólnym zatrudnieniem w badanym województwie, widzimy, że inwestorzy zagraniczni w bardziej odczuwalnym stopniu stymulowali wzrost konsumpcji. Już w 2000 roku wskaźnik ten w zachodniopomorskim wynosił 6,5%, a w 2008 roku zwiększył się do 9,4%. Nowe miejsca pracy tworzone były w spółkach

⁵ Por. J. Chojna, *Miejsce podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w gospodarce narodowej Polski*, (w:) *Inwestycje zagraniczne w Polsce*, red. J. Chojna, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa 2008, s. 106.

zlokalizowanych głównie w przemyśle (w 2008 roku – 70,5%), handlu i naprawach (12,0%) oraz w obsłudze nieruchomości i firm (5,9%). W sektorach tych przeciętne wynagrodzenie kształtowało się na najwyższym poziomie. Dowodzi to, że zagraniczni inwestorzy bezpośredni przyczyniali się również w województwie zachodniopomorskim do generowania zwiększonych wydatków konsumpcyjnych, a przez to i do przyspieszania jego wzrostu gospodarczego, chociaż na zdecydowanie mniejszą skalę niż w województwie mazowieckim.

Wpływ kapitału zagranicznego na **działalność inwestycyjną** w badanym regionie można zobrazować w sposób bezpośredni. W 2008 roku zanotowano wprawdzie zmniejszenie dynamiki nakładów inwestycyjnych w Polsce, co łączyć należy z wybuchem kryzysu finansowego na świecie⁶, jednak zjawisko to zahamowało w różnym zakresie aktywność inwestycyjną spółek z udziałem kapitału zagranicznego w poszczególnych województwach. Największe wydatki inwestycyjne poniosły firmy zagraniczne zlokalizowane w województwie mazowieckim (40,4 mld zł) oraz wielkopolskim i śląskim (odpowiednio 8,0 i 7,3 mld zł). Na tym tle aktywność inwestycyjna spółek znajdujących się w zachodniopomorskim była bardzo mała. Wydatki te stanowiły zaledwie 3,2 mld zł, czyli 3,9% łącznych wydatków inwestycyjnych wszystkich spółek z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce. Jednak w porównaniu z 2000 rokiem ich zaangażowanie w analizowanym województwie było aż 3 razy większe (por. dane tab. 4).

Tabela 4

Wydatki inwestycyjne w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego
w województwie zachodniopomorskim

Lata	Wydatki inwestycyjne (mln zł)		Udział województwa (Polska = 100)
	ogółem	w tym na nowe środki trwale	
2000	937,3	531,1	1,3
2008	3152,0	2525,8	3,9

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2005 roku*, dz. cyt., *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2008 roku*, dz. cyt.

⁶ Por. H. Nakonieczna-Kisiel, *Skutki globalnego kryzysu finansowego w Polsce*, „Firma i Rynek”, nr 1/2010.

Większość wydatków inwestycyjnych przeznaczono na pozyskiwanie nowych środków trwałych. W roku 2008 ich odsetek w wydatkach ogółem spółek zagranicznych zlokalizowanych w województwie zachodniopomorskim wynosił 80%. Ponadto w tym roku rozmiary wydatków na środki trwałe w porównaniu z początkiem analizowanej dekady były blisko 5 razy większe. W rezultacie udział wydatków inwestorów zagranicznych w ogólnych wydatkach województwa zachodniopomorskiego na nowe środki trwałe w 2008 roku wynosił aż 65,7%. Świadczy to dobitnie, że spółki zagraniczne, mimo małej skali wydatków inwestycyjnych w analizowanym regionie, były i tak niemal czołowymi inwestorami w zakresie tworzenia nowych środków trwałych. Zatem w jeszcze większym zakresie niż w przypadku tworzenia nowych miejsc pracy przyczyniały się do poprawy aktywności gospodarczej w zachodniopomorskim.

Struktura wydatków inwestycyjnych spółek z kapitałem zagranicznym w pewnym stopniu uatrakcyjniała również ofertę podażowo-eksportową województwa, o czym świadczą kierunki inwestowania przedstawione w tabeli 5. W końcu 2008 roku podmioty zagraniczne największe wydatki inwestycyjne poniosły bowiem w przemyśle, w tym głównie w przetwórczym. Zainwestowano w tej sekcji ponad 75% łącznych wydatków na pozyskanie środków trwałych, podczas gdy w 2005 roku ich odsetek był jeszcze ponad 2 razy mniejszy (34%)⁷.

Jednak – jak wykazano wcześniej – inwestorzy zagraniczni angażowali środki finansowe nie w produkcję wyrobów o wysokim stopniu przetworzenia, lecz głównie w produkty praco- i surowcochłonne. Ich zbyt na rynku światowym jest bardzo ograniczony, co nie poprawia w znacznym stopniu konkurencyjności regionu. Kolejne miejsce w wydatkach inwestycyjnych zajmowały w 2008 roku handel i naprawy (12,2%), ale udział tej sekcji był aż ponad 3 razy mniejszy niż w 2005 roku. Pozostałe sekcje nie cieszyły się większym zainteresowaniem inwestorów bezpośrednich, gdyż ulokowano w nich zaledwie 13% ogólnych wydatków inwestycyjnych poniesionych w województwie, w tym najwięcej w rolnictwie, łowiectwie, leśnictwie i rybactwie (5,2%) oraz w obsłudze nieruchomości i firm (5,2%).

⁷ Por. H. Nakonieczna-Kisiel, *O roli zagranicznych inwestycji bezpośrednich w rozwoju eksportu województwa zachodniopomorskiego*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 504/2008, s. 104.

Tabela 5

Wydatki inwestycyjne poniesione w 2008 roku przez spółki z udziałem kapitału zagranicznego w województwie zachodniopomorskim

Sekcja PKD	Wydatki inwestycyjne			
	ogółem		w tym na środki trwałe	
	mln zł	%	mln zł	%
Ogółem	3152,0	100,0	2528,8	100,0
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo oraz rybactwo	163,0	5,2	69,0	2,7
Przemysł	2359,0	74,8	1989,7	78,7
w tym: przetwórczy	2271,8	72,1	1905,9	75,4
Budownictwo	38,4	1,2	36,2	1,4
Handel i naprawy	384,3	12,2	291,9	11,5
Hotele i restauracje	6,5	0,2	6,2	0,2
Transport, magazynowanie, łączność	32,2	1,0	18,1	0,7
Pośrednictwo finansowe	-	-	-	-
Obsługa nieruchomości i firm	165,0	5,2	114,8	4,5
Edukacja	0,2	0,0	0,1	0,0
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	-	-	-	-
Działalność usługowa (komunalna, społeczna i indywidualna)	1,7	0,0	1,1	0,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2005 roku*, dz. cyt., *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2008 roku*, dz. cyt.

Zaangażowanie firm z kapitałem zagranicznym w **działalność eksportową** województwa zachodniopomorskiego wykazywało tendencję malejącą. W 2008 roku zajmowało się tym wprawdzie 567 badanych podmiotów, czyli o 43 więcej niż w roku 2005, ale ich udział w ogólnej liczbie spółek zagranicznych zlokalizowanych w tym regionie zmniejszył się z 48,8% do 46,6% (por. dane tab. 6). Skłonność eksportowa tych firm była i tak relatywnie wyższa, gdyż analizowany wskaźnik przewyższał średnią krajową o 4,3 pkt. proc., a notowaną w województwie mazowieckim aż o 13,2 pkt. proc., mimo iż tam, jak wcześniej podkreślano, znajdowało się najwięcej podmiotów.

Tabela 6

Działalność eksportowa podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie zachodniopomorskim

Lata	Liczba podmiotów eksportujących	Liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym w zachodniopomorskim (= 100)	Wartość eksportu (mln zł)	Przychody z całokształtu działalności (mln zł)	Przychody ze sprzedaży towarów i usług na eksport	
					mln zł	%
2005	524	48,8	6107,9	13895,7	5214,2	37,5
2008	567	46,6	9617,6	21338,9	8372,5	39,2

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2005 roku*, dz. cyt., *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2008 roku*, dz. cyt.

Wartość zrealizowanego eksportu przez podmioty z kapitałem zagranicznym wynosiła w 2008 roku ponad 9,6 mld zł i była o 57% wyższa niż przed 3 lata, podczas gdy w skali kraju zanotowano wzrost tego wskaźnika o 41,2%, a w województwie mazowieckim o 36,7%. W rezultacie na firmy zlokalizowane w zachodniopomorskim przypadało w 2005 roku około 3,4% łącznego eksportu wszystkich podmiotów z kapitałem zagranicznym w Polsce, a w 2008 o 0,4 pkt. proc. więcej.

Również wyższy był w badanych podmiotach udział przychodów ze sprzedaży na rynku światowym w przychodach z całokształtu ich działalności gospodarczej. W latach 2005–2008 wskaźnik ten zwiększył się z 37,5 do 39,2%, natomiast w skali kraju zmniejszył się odpowiednio z 23,5 do 22,1%, a w województwie mazowieckim pozostał w zasadzie na tym samym poziomie (około 11%). Wiązać to należy przede wszystkim z – jak wcześniej sygnalizowano – wyjątkowo wysoką aktywnością inwestycyjną w przemyśle przetwórczym oraz z korzystnymi od 2003 roku cenami wyrobów surowcowych i żywności na rynku światowym.

Z kolei zaangażowanie firm z udziałem kapitału zagranicznego w działalność importową województwa zachodniopomorskiego ilustrują dane tabeli 7. Wynika z nich, że ich liczba w całym analizowanym okresie była mniejsza niż liczba eksportujących, ale również rosnąca, choć w mniejszej skali niż średnia w kraju i województwie mazowieckim. Udział spółek zagranicznych

zajmujących się importem na tle wszystkich podmiotów w województwie zachodniopomorskim wykazywał jednak tendencję rosnącą. W 2008 roku wynosił 43,4%, podczas gdy w 2005 – 42,6%.

Tabela 7

Wartość i struktura importu podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego
w województwie zachodniopomorskim

Lata	Liczba podmiotów importujących	Liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym w zachodniopomorskim (= 100)	Wartość importu (mln zł)	Udział w imporcie (%)	
				surowców i materiałów na cele produkcyjne	towarów do dalszej sprzedaży
2005	457	42,6	3610,8	56,0	30,0
2008	528	43,4	5856,3	60,1	24,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2005 roku*, dz. cyt., *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2008 roku*, dz. cyt.

Wartość dokonanego importu ukształtowała się na poziomie ponad 5,8 mld zł i była o 62,1% wyższa niż przed 3 lata. W tym samym okresie dynamika importu wszystkich podmiotów zagranicznych zlokalizowanych w Polsce i województwie mazowieckim była również mniejsza i wynosiła odpowiednio 45,9% i 35,3%. Największy udział w wartości importu miały jednak – podobnie zresztą jak w przypadku eksportu – i tak spółki z województwa mazowieckiego, bo 41,4% w 2005 roku i 38,4% w 2008 roku, wobec odpowiednio 1,9% i 2,1% z województwa zachodniopomorskiego.

W analizowanym regionie największą wartością importu charakteryzowały się również spółki zagraniczne zlokalizowane w przemyśle, a zajmujące się głównie przetwórstwem. Przypadało na nie w 2008 roku 76,3% importu wszystkich badanych podmiotów, podczas gdy import podmiotów zagranicznych zajmujących się handlem i naprawami wynosił zaledwie 18,6%. Należy to wiązać przede wszystkim z działalnością inwestycyjną tych jednostek, która największe rozmiary osiągnęła właśnie w końcu analizowanego okresu.

W tym kontekście interesująca okazuje się struktura ekonomicznego wykorzystania importu w spółkach województwa zachodniopomorskiego.

Wśród realizujących zakupy na rynku światowym dominowały firmy importujące na potrzeby własne. W 2008 roku udział surowców i materiałów na cele produkcyjne wynosił bowiem ponad 60% ich łącznego importu, podczas gdy w 2005 roku był o 4 pkt. proc. niższy. Ponadto wskaźnik ten w całym analizowanym okresie kształtował się na wyższym poziomie nie tylko w porównaniu ze średnim odsetkiem ogólnego importu zaopatrzeniowego spółek zagranicznych w Polsce (dla przykładu w 2008 roku o 12,7 pkt. proc.), ale również z analogicznym w województwie mazowieckim (w odniesieniu do tego ostatniego był aż blisko 3 razy wyższy).

Z kolei rola zagranicznych firm pośredniczących, które importowały towary do dalszej odsprzedaży, była w naszym regionie relatywnie coraz mniejsza. W 2008 roku odsetek takiego importu kształtował się na poziomie 24%, podczas gdy 3 lata wcześniej wynosił 30%. Średnio w kraju wskaźnik ten był prawie 2 razy większy, a w województwie mazowieckim blisko 3 razy większy.

Z powyższych danych wynika więc, że firmy zagraniczne w województwie zachodniopomorskim w coraz szerszym zakresie zastępowały produkcję firm krajowych importem zaopatrzeniowym. Skutkowało to z jednej strony brakiem stymulującego wpływu na rozwój związków kooperacyjnych z firmami lokalnymi, a zatem i na poprawę koniunktury w regionie, co dodatkowo mogło przyczyniać się do zwiększonego bankructwa przedsiębiorstw i wzrostu bezrobocia. Jednak z drugiej strony, coraz większy import zaopatrzeniowy warunkował rozwój produkcji wyrobów przemysłowych, przeznaczonych do sprzedaży nie tylko na rynku wewnętrznym, ale również światowym. O tym świadczy fakt, że wartość eksportu spółek z kapitałem obcym była w analizowanym regionie wyższa od ich importu (por. dane tab. 8). Zaangażowanie inwestorów zagranicznych w wymianę z zagranicą skutkowało zatem dodatnim saldem w ich bilansie handlowym, które w 2008 roku było i tak o 50% wyższe niż w roku 2005, mimo niewielkiego obniżenia wskaźnika opłacenia eksportem importu tych podmiotów. Przypisywać to należy głównie recesji w krajach Unii Europejskiej, spowodowanej globalnym kryzysem finansowym, będącej najważniejszym rynkiem zbytu dla polskich towarów i usług. Eksport netto podmiotów z kapitałem zagranicznym wywoływał ponadto efekty mnożnikowe w postaci wzrostu inwestycji i zatrudnienia. Efekty te trudno jednak oszacować, a tym samym wskazać, na ile inwestorzy zagraniczni zlokalizowani w województwie zachodniopomorskim rozwojem

swojego eksportu netto przyczyniali się do zwiększania popytu globalnego, a tym samym przyspieszania wzrostu gospodarczego. Wynika to z braku kompletnych i porównywalnych danych statystycznych na temat ogólnej wartości eksportu i importu analizowanego województwa.

Tabela 8

Stopień pokrycia importu eksportem w spółkach zagranicznych województwa zachodniopomorskiego

Lata	Wartość eksportu	Wartość importu	Bilans handlowy	Stopień pokrycia
	mln zł	mln zł	mln zł	%
2005	6107,9	3610,8	2497,1	69,2
2008	9617,6	5856,3	3761,3	64,2

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2005 roku*, dz. cyt., *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2008 roku*, dz. cyt.

Próbę takich szacunków przeprowadzono w niniejszym opracowaniu tylko dla roku 2001 i 2005. W pierwszym przypadku wykorzystano obliczenia Instytutu Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego⁸. Wynika z nich, że w 2001 roku udział eksportu spółek z kapitałem zagranicznym w eksporcie wszystkich podmiotów województwa zachodniopomorskiego wynosił 39,7%. W drugim przypadku obliczenia takie przeprowadzono we własnym zakresie, wykorzystując „najnowsze” dane na temat wartości eksportu województwa zachodniopomorskiego opublikowane w „Rzeczpospolitej”⁹. Z obliczeń wynika, że jeżeli wartość eksportu podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2005 roku wynosiła około 6,1 mld zł, a wartość eksportu całego województwa zachodniopomorskiego około 11,7 mld zł¹⁰, to udział analizowanych podmiotów w ogólnym wywozie tego województwa był w tym okresie jeszcze większy, bo wynosił aż 52,3%. Oznacza to zatem, że rola, jaką podmioty te odgrywały, rozwijając

⁸ Por. B. Durka, J. Chojna, *Udział podmiotów z kapitałem zagranicznym w polskim handlu zagranicznym*, (w:) *Inwestycje zagraniczne w Polsce*, red. B. Durka, IKiCHZ, Warszawa 2002, s. 71.

⁹ Por. „Rzeczpospolita”, 29.05.2007, s. B3.

¹⁰ Wyliczono ją, przeliczając kwotę eksportu podaną w euro po średnim kursie 402,54 zł na 100 euro (por. *Biuletyn Statystyczny*, GUS, Warszawa 2010, nr 1).

eksport, była istotna nie tylko z punktu widzenia generowania wpływów dewizowych, ale również pobudzania koniunktury gospodarczej w województwie.

Podsumowanie

Na podstawie powyższych rozważań można sformułować następujące wnioski o charakterze ogólnym.

- 1) Udział województwa zachodniopomorskiego w strukturze regionalnej lokalizacji zagranicznych inwestycji bezpośrednich w latach 2000–2008 był wręcz marginalny. Świadczy o tym zarówno bardzo mała wartość ulokowanego kapitału, jak i niewielka liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym zlokalizowanych na jego terenie. Województwo zachodniopomorskie ma jednak o połowę mniejszą powierzchnię niż mazowieckie, 3 razy mniejszą liczbę ludności i wytwarza ponad 5,5 razy mniejszą wartość PKB¹¹. Tego rodzaju zróżnicowanie było niewątpliwie istotną przyczyną ogromnego dystansu dzielącego analizowane województwo od mazowieckiego, zarówno w zakresie regionalnej skali zaangażowania kapitału, jak i aktywności gospodarczej podmiotów z kapitałem zagranicznym.
- 2) Zlokalizowany w województwie zachodniopomorskim kapitał zagraniczny odgrywał jednak bardzo dużą rolę w jego gospodarce. Potwierdzeniem powyższego stwierdzenia – odnoszącego się do badanych czynników wpływających na wzrost gospodarczy – były wyraźnie wyższe wskaźniki udziału lokalnych spółek z kapitałem zagranicznym w zatrudnieniu, wydatkach na nowe środki trwałe oraz eksporcie całego województwa od ich udziałów w zakresie analogicznej aktywności regionalnej na tle wszystkich podmiotów zagranicznych w Polsce. W odniesieniu do zatrudnienia udziały lokalnych spółek z kapitałem zagranicznym wynosiły 9,4% w całościowym zatrudnieniu województwa wobec 3,3% w zatrudnieniu realizowanym w województwie przez wszystkie spółki zagraniczne zlokalizowane w kraju; 65,7% wydatków inwestycyjnych na nowe środki trwałe w województwie wobec 3,9% wydatków dokonywanych w województwie przez wszystkie podmioty zagraniczne w Polsce, a w odniesieniu do eksportu odpowiednio 52,3% wobec 3,4%.

¹¹ Obliczenia własne na podstawie *Rocznika Statystycznego*, GUS, Warszawa 2009.

- 3) Tak duża rola kapitału zagranicznego w analizowanym regionie wymaga więc od władz lokalnych, aby był on traktowany nie w kategoriach zła koniecznego, lecz niezbędnego czynnika wzrostu. Jednak bez budowania korzystnego klimatu inwestycyjnego poprzez m.in.: tworzenie prawidłowo opracowanych strategii rozwoju regionalnego, kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych, rozwijanie infrastruktury społecznej, udzielanie odpowiednich zachęt (głównie ulg podatkowych), likwidację korupcji oraz negatywnego nastawienia społeczności lokalnej do kapitału zagranicznego itd., jak również odpowiedniego wsparcia finansowego ze strony administracji centralnej (szczególnie dla regionów o małym potencjale gospodarczym, a z relatywnie dużym bezrobociem), wszelkie działania promocyjne i informacyjne władz województwa na rzecz znalezienia i pozyskania partnerów biznesowych mogą okazać się nieefektywne.

Literatura

Biuletyn Statystyczny, GUS, nr 1, Warszawa 2010.

Chojna J., *Miejsce podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w gospodarce narodowej Polski*, (w:) *Inwestycje zagraniczne w Polsce*, red. J. Chojna, Instytut Badania Rynku, Konsumpcji i Koniunktury, Warszawa 2008.

Durka B., Chojna J., *Udział podmiotów z kapitałem zagranicznym w polskim handlu zagranicznym*, (w:) *Instytucje zagraniczne w Polsce*, red. B. Durka, Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, Warszawa 2002.

Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie zachodniopomorskim w 2008 roku, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2010.

Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2005 roku, GUS, Warszawa 2006.

Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2008 roku, GUS, Warszawa 2009.

Nakonieczna-Kisiel H., *O roli zagranicznych inwestycji bezpośrednich w rozwoju eksportu województwa zachodniopomorskiego*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, nr 5/2008.

Nakonieczna-Kisiel H., *Skutki globalnego kryzysu finansowego w Polsce*, „Firma i Rynek”, nr 2/2010.

Rocznik Statystyczny GUS, Warszawa 2009.

**THE ROLE OF FOREIGN CAPITAL
IN REGIONAL DEVELOPMENT OF WEST POMERANIA**

Summary

The aim of the paper is to analyse and evaluate the importance of FDI to regional development of the West Pomeranian Voivodship. The first part of the paper presents the voivodship's share in the regional structure of FDI destinations. Next the author discusses the impact of companies with foreign capital on the voivodship's total employment, size and structure of its investment, and its involvement in foreign trade; it is those factors which determine to a large degree the economic efficiency of the analysed voivodship.

Translated by Joanna Bajera